- ANNULLAMENT TAZ-ZWIEG – ART 19 (1) (D) (F) TAL-KAP 255 -

IL-PRIM' AWLA TAL-QORTI CIVILI

IMHALLEF

ONOR. RAYMOND C. PACE LL.D.

Seduta ta' nhar il-Hamis, 27 ta' Gunju 2002

Kawza Numru: 71
Citazzjoni Numru: 889/01/RCP

Michelle Milad

vs

Fathi Ibrahim Milad u b'Digriet tas-17 ta' Mejju 2002 gew appuntati Dr. Richard Sladden u l-P.L. Mario Mifsud Bonnici biex jirrapprezentaw lill-istess assenti Fathi Ibrahim Milad.

Il-Qorti,

<u>I. PRELIMINARI.</u>

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-attrici zzewget lill-konvenut fil-hamsa (5) ta' Marzu elf disa' mija disgha u disghin (1999).

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha;

Illi l-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew wahda aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi l-partjiet kienu rabtu l-kunsens taghhom ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur;

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null skond it-termini tal-**artikolu 19 (1) (g) u / jew (d) u / jew (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li jirregola z-zwigijiet**;

Illi l-istess attrici talbet lil dina l-Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut huwa null u bla effett.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa ngunt sabiex jidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 4A tal-process;

Rat ir-rikors tal-attrici Michelle Milad datat 17 ta' Settembru 2001 fejn talbet il-hatra ta' kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Fathi Ibrahim Milad fl-atti tac-citazzjoni fl-ismijiet premessi u fl-atti l-ohra kollha konnessi u sussegwenti.

Rat il-verbal tal-1 ta' Frar 2002 fejn il-kawza giet differita biex tkompli tinstema' minn din il-Qorti kif prezentament presjeduta mill-Onor. Imhallef Raymond C. Pace.

Rat id-digriet sussegwenti tal-Qorti tat-2 ta' Mejju 2002 fejn laqghet it-talba wara li rrimarkat li r-rikors tal-attrici tas-17 ta' Settembru 2001 gie a konjizzjoni taghha issa fit-2 ta' Mejju 2002.

Rat il-verbal tas-7 ta' Mejju 2002 fejn il-kawza giet differita biex jigu appuntati l-kuraturi deputati.

Rat in-nota tar-Registratur tal-Qrati datata 17 ta' Mejju 2002 fejn informa lill-Qorti li l-kuraturi li jmisshom it-turn huma l-Avukat Dr. Richard Sladden u l-Prokuratur Legali Mario Mifsud Bonnici.

Rat in-nota tal-attrici tas-17 ta' Mejju 2002 fejn ipprezentat erba' (4) affidavits cjoe` taghha stess, ta' Magda Tribe, ta' Lorraine Borg u ta' Lucienne Barka.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati tas-17 ta' Gunju 2002 a fol. 29 fejn gie eccepit:

1. Illi l-eccipjenti m'humiex edotti mill-fatti tal-kaz u jirriservaw li jipprovdu l-eccezzjonijiet taghhom fi stadju ulterjuri, meta jikkomunikaw mal-konvenut.

2. Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-kuraturi deputati a fol. 30 sa 32 tal-process.

Rat il-verbal tad-19 ta' Gunju 2002 fejn deher Dr. Anthony Ellul ghall-attrici prezenti li nforma lill-Qorti li l-kawza tista' tibqa' ghas-sentenza. *In vista* ta' dan il-kawza giet differita ghall-lum 27 ta' Gunju 2002 ghas-sentenza.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

<u>II.KONSIDERAZZJONIJIET.</u>

<u>(A) L-AZZJONI ATTRICI.</u>

Illi l-attrici fil-premessi taghha tghid li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat minhabba difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha; kif ukoll, minhabba li l-kunsens taghhom inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg u ghaliex il-partijiet jew wahda minnhom rabtu l-kunsens taghhom ma kundizzjoni li terreferi ghall-futur.

(B). PRINCIPJI LEGALI.

Illi dawn il-premessi huma kkontemplati fl-**Artikolu 19 (1) (d) (f) u (g) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**Artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:

"*(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg*".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza

ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:

"*Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring*" (***Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993)**, p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma

"*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (***Viladrich, P.J.,*** op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

*"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (**"Isabelle Zarb vs Stephen Attard –** P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar*

"anomalija psikologika serja li taghmilha impossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana**" – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"*Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita*" (**Forum, 1990**, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia inghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena*" (***Pompedda, M.F.***, "**Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – ***Pompedda – Zagglia*****, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed*

*jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "**Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"**, P.A., 10 ta' Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* (**"*Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt*"**, *P.A., 15 ta' April 1996)"*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19(1)(d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"*Jacqueline Cousin v. Bernard Simler"***, P.A., 3 ta' Gunju 1998; ***"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar"***, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"*Carmelo Grima v. Mary Andrews"***, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f' zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"*La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)*" (***Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"*Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la*

deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (*ibid.* pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie indikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li inghad li:-

"*… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole*" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew

impossibbilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifika fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "*di intendere e / o di volere*". "*L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*", jghid il-***Bersini***, "*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*" (op. Cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable*

of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea v. John Walsh"**, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love"*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx

gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja. Vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000);**"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002), **"Suzanne sive Sue Rossi vs Benjamin sive Benny Bugeja"** (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), **"Lorriane Zammit vs Gordon Zammit"** (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), **"Mariella**

Balzan vs Oswan Murat Kiran" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), u **"Ruth Formosa vs Ahmed Enan"** (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

19 (1) (f) "*jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **"Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"*Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens*".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "**Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

Illi wiehed jinnota li l-kuraturi ma pprezentaw ebda eccezzjonijiet fis-sostanza, pero' f'dan il-kaz ukoll, bhal fil-kaz ta' ammissjoni u anke fil-kaz ta' kontumacja, din il-Qorti xorta ghandha tidhol sabiex akkuratament tezamina l-provi sabiex tara u fl-ahharnett tiddeciedi jekk il-provi prodotti waslux ghall-konvinciment morali fil-gudikant li jaccetta t-talba attrici ghan-nullita' tal-istess zwieg.

Illi dan ghandu sinifikat iktar partikolari f'kazijiet ta' din ix-xorta ghaliex anke fil-kaz ta' ammissjoni tat-talbiet attrici f'kaz ta' nullita' ta' zwieg fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (A.C. 15 ta' Jannar, 2002 - Citaz. Nru: 165/95/VDG) gie affermat il-principju *"din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara*

"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri", *(Prim' Awla, 4 ta' Novembru 1994);* ***"Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri",*** *(Prim' Awla, 3 ta' Ottubru 1995);* ***"Evelyn Agius vs John Borg"***, *(Prim' Awla, 4 ta' Ottubru 1995);* ***"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"***, *(Prim' Awla, 10 ta' Novembru 1995)**;*** ***"Isabelle Zarb vs Stephen Attard"***, *(Prim' Awla, 21 ta' Novembru 1995);* ***"Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip"***, *(Prim' Awla, 22 ta' Frar 1996);* ***"Alfred Tonna vs Maria Tonna"***, *(Prim' Awla, 31 ta' Jannar 1996);* ***"Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono"***, *(Prim' Awla, 16 ta' Settembru 1996)*.

Illi l-ahhar stipulazzjoni li fuqha hija bbazata l-azzjoni attrici hija dik *ai termini* tal-**artikolu 19 (g)** li tipprovdi li z-zwieg huwa null:-

"(g) jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur".

Illi skond ***J. Edward Hudson*** *"a condition could either be suspensive or resolutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107). Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din l-kundizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta'

annullament taz-zwieg jekk din il-kundizzjoni tirreferi ghal aveniment fil-futur.

(C) APPLIKAZZJONI GHAL KAZ DE QUO.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-attrici iltaqghat mal-konvenut Bugibba fejn hija kienet tahdem bhala *waiter* u wara xahrejn bdiet tohrog mieghu, u ftit wara beda jghix maghha flimkien ma' ohtha u ommha ghal xi xahar f'appartament Bugibba. Wara marret tghix mieghu litteralment f'kamra f'ghalqa f'Ghajn Tuffieha bla ebda facilitajiet sanitarji u dawl. Wara ftit waqfet mix-xoghol u kienet tghix biss bl-ghajnuna li kienet itiha l-familja taghha.

Illi wara sena jghixu f'dan l-istat, anke minhabba l-gibda fizika qawwija li l-attrici tghid li kellha ghall-konvenut, huma ddecidew li jizzewgu u hekk ghamlu fil-5 ta' Marzu 1999 meta hija kellha biss 19-il sena u dan permezz ta' zwieg civili. Ovvjament ma saru ebda preparament ghaz-zwieg peress li lanqas biss kellhom flus.

Illi wara xi xahar miz-zwieg il-konvenut beda' johrog mal-hbieb Gharab tieghu u jidhol fis-sakra fl-4:00 .a.m. jew inkella lanqas biss jidhol lura fir-"residenza taghhom" u meta kienet tilmenta mieghu dwar dan jheddidha jew isawwatha. Tilwim ma kienx hemm biss meta kien ikollhom x'jaqsmu flimkien. Ohta kienet tghidilha biex toqghod attenta minnu u wara saret taf li xahar wara z-zwieg il-konvenut kellu x'jaqsam ma' ohtha stess.

Illi xahar u nofs wara z-zwieg l-konvenut telaq jghix mal-hbieb tieghu izda wara xahar u nofs mar lura ghand l-attrici, izda s-sitwazzjoni baqghet l-istess u wara sena u nofs f'dan l-istat, li minnu l-konvenut ghamel tliet (3) xhur il-Libja bla ebda kuntatt ta' xejn mal-attrici, il-konvenut qabad hwejgu u l-attrici ma ratux izjed. F'dan iz-zmien kollu flimkien l-partijiet qatt ma hadmu w ma kellhom l-ebda mezz ta' ghixien.

Illi dan gie kkonfermat min-nanna tal-attrici **Magda Tribe** li kienet taghti lill-partjiet il-flus sabiex litteralment jghixu go din l-ghorfa, u s-sitwazzjoni baqghet l-istess anke wara z-zwieg tal-istess, u li nkwieta din is-sinjura, kien li wara l-istess avveniment tan-neputija taghha bdiet tara li l-konvenut kellu dak li sejhet bhala *'ghadd ta' kunfidenzi'* ma' oht l-attrici Lucienne, apparti li bdiet tisma' minghand in-nies, ftit wara l-istess zwieg li l-konvenut kien jiffrekwenta ghadd ta' nisa. Kienu jiggieldu ta' spiss u wara li l-attrici saret taf li l-konvenut kellu relazzjonijiet ma' oht l-attrici, kollox mar ghall-ghar, sakemm il-konvenut telaq lill-attrici.

Illi omm l-attrici, **Lorraine Veronica Borg,** u ohtha **Lucienne Barka, i**kkonfermaw dan kollu wkoll, u ddiskrivew kif l-attrici kienet ghamja wara l-konvenut, tant li hija kienet tiddiskrivih bhala perfett, u ghalkemm l-omm ammoniet lill-attrici dwar il-kunfidenzi li kienet qed tara bejn l-konvenut u ohtha, l-attrici baqghet ma ghamlet xejn ghaliex ghaliha ma seta' jaghmel xejn hazin il-konvenut.

Illi l-istess **Lucienne Barka** ammettiet li hija qabel iz-zwieg ta' ohtha kellha x'taqsam mal-istess konvenut u kienet iddecidiet li ma tghid xejn b'dan lill-attrici u qaltilha biss xi xahar wara li l-konvenut izzewweg lill-ohtha, u beda l-inkwiet bejniethom, u f'dan il-perjodu l-konvenut kien ifittex lix-xhud, u kien jiddejjaq meta jaraha ma guvnu iehor, u semmiet okkazjoni ohra fejn ghal darba ohra hija kellha x'taqsam mal-istess konvenut.

Illi fid-dawl ta' dan kollu din il-Qorti thoss li bejn il-partijiet odjerni lanqas biss kien hemm sembjanza ta' zwieg, bl-elementi essenzjali fuq deskritti, izda kien hemm gibda fizika bejn l-attrici u l-konvenut, li l-attrici qalet li hija ma tistax tispjega, u li din il-Qorti lanqas ser tipprova taghti xi sinfikat lil dan l-agir tal-istess kontendenti, peress li bir-rispett kollu lejn l-istess partijiet, ma thossx li dak rakkontat mix-xhieda hawn prodotti jaghmel sens jew huwa manifestazzjoni ta' xi raguni umana.

Illi ghalhekk ma hemmx bzonn li din il-Qorti tiddilunga fil-konsiderazzjoniet taghha dwar dan il-kaz pjettuz, ghaliex jidher li l-partijiet naqqsu li jgibu rispett lejn l-umanita' taghhom innifisa u lejhom infushom, ghaliex l-unika prova li hemm x'jinghad ghal dan iz-zwieg, hija kollha kemm hija ibbazata fuq din il-gibda ossessjonata li l-attrici kellha lejn l-konvenut, li ma hallithiex tirraguna mhux biss fuq il-pass taz-zwieg li hija hadet, izda la fuq sahhitha, la fuq il-hajja taghha u lanqas fuq id-dinjita' taghha kemm ta' mara u

kemm umana, tant li litteralment lanqas biss f'sena u nofs ma tat hsieb ghal kif ser tghix u tqatta' l-hajja taghha, wisq anqas sabiex tigi ffurmata familja, specjalment meta wiehed jikkonsidra li l-kontendenti kienu jghixu f'ghorfa, u dan a xelta taghhom minghajr lanqas il-minimu ta' bzonnijiet sanitarji.

Illi apparti l-aspett materjali wiehed jirreferi wkoll ghall-istat psikiku tal-attrici, fejn din jidher li ghalqet ghajnejha ghal dak li l-konvenut kien qed jaghmel anke quddiemha, tant li anke l-familjari taghha, inkluz nannitha u ommha ndunaw li l-konvenut kellu kunfidenzi zejda ma' ohtha, izda l-attrici dan ma emmnitux lanqas meta huma stess qalulha dwar dan, u emmnet biss meta ohtha stess ammettiet maghha. Ma jidhirx li din kienet relazjoni wahda ma' mara ohra *da parte* tal-konvenut specjalment meta wiehed jikkonsidra l-istil ta' *'hajja'* tieghu, u n-nuqqas ta' responsabbilta' tieghu f'dak kollu li ghamel. Ghalhekk din il-Qorti thoss li f'dan kollu l-attrici wriet nuqqas ta' rispett lejn il-persuna taghha stess, u dan kollu rrenda lill-attrici nkapaci li jkollha kunsens validu fil-mument taz-zwieg taghha lill-konvenut, *stante* li tali kunsens kien biss ibbazat fuq il-gibda fizika, mid-dehra nkrollabbli li l-attrici kellha lejn il-konvenut, u litteralment xejn izjed, ghaliex l-attrici fix-xhieda kollha taghha, ma espremiet fl-ebda frazi xi sentiment iehor kwalunkwe, inkluz dak ta' mhabba.

Illi minn naha tal-konvenut jidher li kellu gibda fizika wkoll lejn l-attrici, bid-differenza li din il-gibda ma kienitx lejn l-

attrici biss, izda lejn diversi persuni tas-sess oppost, inkluz oht l-attrici stess, u jidher li stranament il-fatt li b'xi mod l-attrici kienet tipprovdi ghalih, billi hija litteralment tittallab sabiex tghix mal-familja taghha, kien komdu ghal xi zmien ghalih, tant li ghalkemm telaq lill-attrici kemm-il darba, kien jerga' lura biex jghix maghha fl-ghorfa msemmija, jew ghand il-familjari taghha, konxju tal-fatt tal-gibda li l-attrici kellha nspjegabilment lejh.

Illi jidher li l-konvenut abbuza minn din is-sitwazzjoni, u l-attrici kienet biss bhala rifugju meta ma jkollux xi haga ahjar x'jaghmel ma' hbiebu jew ma' terzi persuni ohra, u l-istil ta' hajja tieghu qatt ma kien konducenti li jghix ma' martu bhala familja, *stante* li lanqas biss qatt ma haseb sabiex jahdem, sabiex almenu jmantni lilu nnifsu, jew sabiex ikollu sembjanza ta' dar konjugali, wisq anqas sabiex ikollu familja, izda kien jghix hajja nomadika, minn gurnata ghall-ohra, bla ebda sinjal ta' fedelta' lejn is-siehba tieghu kemm qabel u kemm wara l-istess zwieg. Din is-sitwazzjoni baqghet hekk sakemm fl-ahhar il-konvenut abbanduna litteralment lil-attrici.

Illi ghalhekk taht dan l-aspett jidher li l-attrici ppruvat l-allegazzjonijiet taghha li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat minhabba difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha u kif ukoll, minhabba li l-kunsens taghhom inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-

att taz-zwieg, u ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu milqugha abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati in kwantu l-istess jikkontrastaw mat-talba attrici, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi li z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut assenti tal-5 ta' Marzu 1999 huwa null u bla effett *ai termini* tal- **artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

L-ispejjez ghandhom jinqasmu bin-nofs bejn l-attrici u l-konvenut assenti, bla pregudizzju li l-kuraturi deputati ghandhom jithallsu skond il-ligi.

Moqrija.

Onor. Imhallef Raymond C. Pace LL.D.
27 ta' Gunju 2002

Mario Debono
Deputat Registratur
27 ta' Gunju 2002